

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 25. aprila 1866. ~

Gospodarske stvari.**Pridelovanje sladkorne pese
po skušnjah.***Poglavitna vodila.*

Že več let sejejo ali sadé v mnogih deželah sladkorno (cukreno) peso z dobrim vspehom.

Pesa dá kmetovavcu bolj gotov dohodek od žita, ker ji vréme toliko ne nagaja.

Kdor hoče sladkorno peso z dobičkom pridelovati, mora paziti na to, da pridela peso, v kateri je največ sladkorja. Da se pridela dobra pesa, je treba, kakor večletne skušnje učé:

- a) porabiti za setev pripravno močno zemljo;
- b) preorati ali prekopati zemljo globoko, kar se da;
- c) sejati ali saditi najboljše seme sladkorne pese in kar je mogoče hitro spomladi;
- d) okopati peso, da se plevel zatara, in zemljo zrahljati je zelo koristno, ker potem pesa hitreje raste, pred zori in dá več dobička.

Zemljina.

Poglavitno je za obdelovanje pese, ako se hoče za fabrike porabiti z dobrim vspehom:

- a) da se sadi pesa na zemljini, ktera obstoji iz prstenine in apnene zemlje ali slinjevke, to je, z drugimi besedami: zemlja, na kateri ječmen in krompir dobro obrodi. Zemlja mora biti najmanj poldrugi čevljev globoka (debela) in že več časa dobro obdelovana;
- b) podlaga preorane zemlje ne sme biti mrtva glina, ne sama ilovica, da voda pri deževanju ne zastaja in da solnčna gorkota zemljo hitro segreje.
- c) treba je zemljo globoko preorati in dobro zrahljati, kar se najboljše doseže, če se popred kak sad (koruza, fižol, krompir) pridela, kateri se mora okopavati.

Če ni bila zemlja popred globoko obdelana, je najbolje na istem prostoru 3 do 4 leta zaporedoma brez premembe peso saditi, in ji vsako leto gnojiti z dobrim pripravljenim gnojem, in sicer jeseni. Če se to stori, se vsako leto več pese pridela.

Gnojenje in vrstenje setve (kolobar.)

Pri gnojenji zemlje se ne sme samo paziti, da se veliko sadu pridela, ampak da je tudi po svojem namenu izvrsten.

Skušnje učé, da je najboljše, če se na dobro pognojeno zemljo sadi najpred fižol in seje ječmen itd., in potem dve leti zaporedoma sladkorna pesa.

Vsakteri se bo prepričal, da bo potem obe leti veliko in dobre pese pridelal.

Izobraženi kmetovavci, kateri so tudi lastniki sladkornih fabrik, po skušnjah priporočajo, da pesa tudi na neobdelanih njivah, če se naredi praha, dobro obrodi, in da je posebno koristno, če se potem fižol ali ječmen seje.

Po meteljki ali lucerni in po turški detelji se ne sme nikoli sladkorna pesa saditi, ker se malo in slabega blaga pridela. (Dal. prih.)

O nekterih drevju škodljivih gosenic.

Mnogo metuljev je po naših vrtih in gozdih, ki drevju delajo veliko škodo, ker izležejo brez števila požrešnih gosenic. Med temi sadju največ škodo delajo gosenice tistih metuljev, ki jih grbe imenujemo, po nemško pa se jim „grosse“ in „kleine Frostspanner“ ali „Frostnachtschmetterling“ pravi; najhuja med temi pa je gosenica male ali zelene grbe.

Metulj te gosenice je rujavo-sivkast, ima velike, nježne, prašne perutnice; ona je močnejša, ima dolge, belo pisane noge, po katerih hitro korači, a kril (perut) nima, zato leteti ne more. Še le na pozno jesen ali pozimi, če ni prehuda, se ta metulj prikaže izpod zemlje. Ona (babica) leze na drevo, pa zleže po 200 do 300 jajčic, ktere človek komaj vidi, poklada jih na konce vejic in na popke sèm ter tjà, pa pritrdi z nekim limastim sokom. Brž ko neha zmrzovati in gorko prihajati, se oživijo gosenčice kot žima debele, izprva sive, potem blede-zelenkaste s črno glavico, nazadnje so rumenkasto-zelene; vrinejo se med cvetje. Če tudi le ponoči žró, požró vse tako, da ne ostane nič zelenega na drevesu. Konec majnika meseca večidel se spustijo z drevesa, pa grejo v zemljo, da se v mešičke (pupe) prestvarijo.

Obiranje teh gosenic pri visocem drevju preveč časa vzame in se tudi ne dá opraviti. Boljše je pod mlada drevesca, ki se potresti dajo, rjuhe pogrniti, da odrasle gosenice na-nje popadajo in se tako pomoré. To se dá zjutraj zgodaj, kadar ni vetra, in le v prvi polovici vélicege travna najboljše storiti. Pa to ravnanje ne pomaga, ako so gosenice na visocem drevju in se stresti ne morejo. Najbolje je tedaj, ako se takrat metuljkam po življenji streže, predno jajčika leči začnó, to je od vseh Svetih naprej. To je pa tako storiti: Iz slame se oméla naredé in ž njimi se drevesa okoli debel, en do dveh čevljev od tal, tako ovežejo, da konci slame proti zemlji molé in slama kakor streho okrog dreves naredí; tako napravljena slama bôde metuljke, da ne morejo na drevo. Vsako jutro se pogleda slama in se pomoré vjete metuljke.

Še bolj se priporočajo okoli debela obročki s katranom (Theerringe) namazani. Katran pa škoduje dre-

vesu, ako bi se djal na golo deblo; zato je treba najpred okoli debela s špago ali dratom ovezati večkrat vkup zloženega in nekoliko zmočenega papirja, da se okoli debela lepo vleže, in na papirnato podlago se še le namaže katran. Če je katran tekoč, naj se mu pridene tretji del smôle, da se bolje drži. Treba je katran za dlan široko okoli debela namazati, in če ga je prva lega spodej ovezanega papirja v se posrkala, se še enkrat namaže, tako tudi v jeseni, kadar babica jajčica leže, to je, o sv. Lukežu vsaka dva dni do novega leta iznova namazati, ako se vidi, da ni oveza drevesna namazana. Od meseca sušca naprej, se morajo zopet mazati. Kolomaz (šmir) bi bil tudi dober, ako se preveč po drevesu ne odteka, kar mu škoduje. Dobro je tudi, ako se pod katranovo ovezo deblo pobeli z apnom ali namaže z ilovico.

Druzega se ne dá storiti.

Gospodarske skušnje.

* Najbolje sredstvo zoper uši na listji. — Kdor hoče hipoma te uši pregnati, naj poškopí tiste vejice ali mladice, po katerih sedé uši, z apnéno vodo ali beležem (Kalkmilch). Celó prigor ali pripeka (Sonnenbrand) in solnčne maroge na jabelkih se odpravijo, ako se s to vodó pomočijo.

Pisma do naših ljudi po Kranjskem o novih srenjskih zadevah.

3. Pismo.

Svetovali smo vam, dragi rojaki, da napravite nove občine (srenje) kolikor mogoče velike, pa smo vam tudi dokazali, zakaj je treba velicij občin. Rekli smo, da soseski, ki ima kaj svoje lastnine, ostane to vse, če tudi je z drugimi združena v veliko občino.

Nadjamo se tedaj, da glas po velicij občinah ne ostane glas vpijočega v puščavi, ampak da možje, ki imajo glavo in srce na pravem mestu, zraven pa veljavo med svojimi sosedi, bojo delali na vso moč, da se ustanovijo velike občine, in da jim v tej prizadevi bojo na pomoč posebno duhovni gospodje, učitelji in vsi drugi rodoljubi.

Prav radi bi Vam v „Novicah“ načrtali tak zemljovid občin po tem svojem priporočilu; al težavno je tako delo brez natančnega znanja vseh krajev in njih razmer, da bi kaj napačno ne svetovali. Dobro došla pa nam je sestava občin, ki se je vpeljala leta 1817. in je veljala do 1848. leta, — ki je tedaj v dobrem spominu še mnogim našim ljudem, ker je živela okoli 30 let in se dobro potrdila. Večina teh glavnih občin je imela med 2000 do 3000 duš, nektera še več. Kar je že bilo in je dobro bilo, utegne zopet biti, se vé da s premembami, kjer je treba. Náte tedaj kranjski svét, kakor je bil pred 20 leti!

Po politični razdelitvi od 1817. leta je kranjska dežela imela le 125 glavnih občin: in sicer na Gorenjskem (v ljubljanskem okrožji ali kresii) 48, na Dolenjskem (v novomeškem) 57, in na Notranjskem (v postojnskem) 20. Podobčin ali sosesk pa je bilo v ljubljanskem okrožji 347, v novomeškem 379, in v postojnskem 160 — v vsem skupaj 886. *)

Glavne občine v ljubljanskem okrožji so bile te-le:

1. Ljubljana (mesto in predmestja); imela je takrat le 9885 duš.

2. Ljubljanska okolica s 1484 dušami. Podobčine so si bile: spodnja Šiška, Orle, Vič, Udmat.

3. Črnuče s 2583 dušami. Podobčine: Stožice, Ježica, Gameljni, Črnuče, Nadgorica, Podgorica, Dragomelj.

4. Zalog s 2161 dušami. Podobčine: Šmartno, Zadobrova, Sv. Agata, Kašelj, Slape, Muste.

5. Dobrunje s 2228 dušami. Podobčine: Štepanova vas, Vizavik, Dobrunje, Lipoglav, Javor, Podmolnik.

6. Bokalce s 2906 dušami. Podobčine: Log, Brezovica, Šujca, Dobrova, Podsmereka.

7. Brest s 2399 dušami. Podobčine: Studenec, Loka, Tomišelj, Dolenje Jezero, Iška Vas, Vrbljene.

8. Želimplje s 1263 dušami. Podobčine: Golo, Želimplje, Zapotok, Pijava gorica.

9. Križ s 2923 dušami. Podobčine: Križ, Moste, Suhadole, Podgorje, Šmarca, Homec, Jarše, Domžale, Stop.

10. Menguš s 2686 dušami. Podobčine: Menguš, Loka, Trzina, Vramšica, Depalja Vas, Studa, Dragomelj.

11. Kaplja Vas s 2687 dušami. Podobčine: Kaplja vas, Našovče, Mlaka, Klanec, Pešata, Zalog, Lahovče, Dobrava, Tunjice.

12. Kamnik s 3377 dušami. Podobčine: Kamnik, Kožiše ali Ravne, Stranje, Županjenjive, Bistričica, Mekinje, Nevlje, Palovče, Volčji potok.

13. Šmartno s 2055 dušami. Podobčine: Godič, Tučna, Gojzd, Črna, Loke, Šmartno, Hrušovka.

14. Motnik s 2036 dušami. Podobčine: Znojile, Gornji Tuhinj, Hribe, Špitalič, Motnik, Pod brusko.

15. Krumperk s 2497 dušami. Podobčine: Dob, Podreče, Studenec, Krtina, Sv. Trojica, RoVo, Radomlje, Brezovica.

16. Dol s 2541 dušami. Podobčine: Peteline, Snožet, Kleče, Dol, Podgora, Dovško, Vine, Beričevo, Sv. Križ, Ihan, Sv. Miklavž, Selo.

17. Moravče s 3129 dušami. Podobčine: Moravče, Drtija, Gorenje Koseze, Sv. Valentin, Sv. Mohor, Sv. Andrej, Vrhpolje, Velika Vas.

18. Lukovica s 2826 dušami. Podobčine: Prevoje, Lukovica, Raholče, Zlatopolje, Koreno, Krašnja, Žirovše, Spodnje Koseze.

19. Št. Ožbalt s 2454 dušami. Podobčine: Blagovica, Česnjice, Št. Ožbalt, Trojane, Hrastnik, Brezje, Cemšenik.

20. Ponoviče s 2480 dušami. Podobčine: Hotič, Št. Lampert, Konj.

21. Kandrše s 2295 dušami. Podobčine: Peče, Zabava, Kandrše, Kolovrat, Šeminik, Roviše.

22. Zagorje s 2126 dušami. Podobčine: Zagorje, Loke, Potoška Vas, Kotredež, Ržiše.

23. Loka s 3129 dušami. Podobčine: Loka, Puštal, Sv. Barbara, Sv. Ožbalt, Sminec, Zapotnica.

24. Stara Loka s 3371 dušami. Podobčine: Stara Loka, Peven, Križna, Gora, Žabnica, Dorfärje, Stari Dvor, Suha, Godešiče, Reteče.

25. Poljane s 2559 dušami. Podobčine: Visoko, Kovski Vrh, Dobje, Podobeno, Dolenčiče, Podvrhom, Zgornja Rován.

26. Trata s 2375 dušami. Podobčine: Dolenja Dobrava, Gorenja Vas, Dolenje Brdo, Lučna, Hotavlje.

27. Stara Oslica s 2332 dušami. Podobčine: Stara Oslica, Trebija, Leskovica, Laniže, Pod jelovim Brdom, Koprivnik.

28. Sorica s 1310 dušami. Podobčine: Sorica, Danje, Davča, Zalilog.

29. Železnike s 2767 dušami. Podobčine: Železnike, Št. Miklavž, Studeno, Sv. Križ, Dražgoše.

30. Selce s 2804 dušami. Podobčine: Selce, Dolenja Vas, Bukovica, Sv. Klemen, Nemilje, Kališe, Sv. Lenart, Zgornja Luža.

*) V te podobčine ali soseske je spadalo po več vasi, ki jih pa tu na drobno naštevati ne bomo. Vred.